

Грушка А. О.
студент ФММ;
Дунська А. Р.
д-р. екон. наук, доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8623-4507

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ

Невід'ємною частиною зовнішньоекономічної діяльності є експорт, який яскраво демонструє можливості як конкретного підприємства, так і економіки всієї країни. Протягом останніх років експортна діяльність набуває все більшого значення, стає одним із пріоритетів національної політики та стратегії розвитку сучасних компаній.

До основних цілей експортної діяльності підприємства можна віднести:

- збільшення прибутку за рахунок охоплення нових ринків збуту продукції;
- економія витрат за рахунок ефекту масштабу виробництва;
- підтримка розвитку техніко-економічного рівня виробництва за рахунок міжнародної конкуренції;
- курс на інноваційність;
- диверсифікація виробництва.

Експортна діяльність не тільки приносить фінансові вигоди компанії, але також може розглядатися як процес навчання та накопичення знань і технологій. Крім того, досвід, який фірми отримують від експортної діяльності, може змусити їх досліджувати нові зовнішні ринки та брати участь у інших формах інтернаціоналізації, таких як ліцензування, спільне підприємництво або прямі інвестиції за кордон. Враховуючи важливу роль експорту у розвитку підприємства складно оцінити зміни, з якими зіштовхнувся управлінський склад компанії за останній рік.

Поширення у світі гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом, призвело до суттєвих перетворень у світовій торгівлі. В цілому нестабільна ситуація на українському ринку була додатково ускладнена внесенням коректив для швидкої адаптації держави та її населення до нових умов існування. Вітчизняні підприємства зіштовхнулися з новими реаліями зовнішнього середовища та були зобов'язані розробити альтернативні бізнес-стратегії для підтримки продажів.

Суттєвих впливів зазнала молочна галузь, підприємства якої формують власний баланс більшою мірою за рахунок проведення експортної діяльності.

На рис. 1 відображено обсяги експорту молока та молочної продукції, що здійснювався вітчизняними підприємствами за період 2018-2020 років.

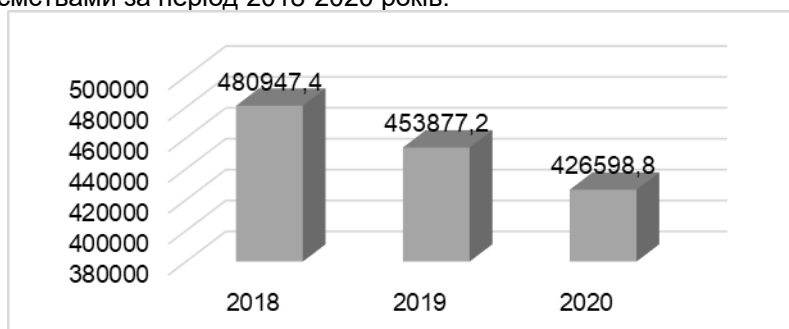

Рисунок 1 – Обсяги експорту молока та молочної продукції з України, тис. дол. США

Джерело: складено на основі [1]

Можна відмітити, що навіть не дивлячись на актуальну в наш час ситуацію із пандемією, експортна діяльність підприємств молочної галузі в Україні мала тенденцію до зниження. Однак, зараз функціонування компаній ще більше ускладнилось.

У першу чергу, на торгівлю молочними продуктами безпосередньо впливає логістика, яка наразі тільки починає поступово відновлюватись після суворих карантинних обмежень. Важко зазначити через який період часу транспортні зв'язки між країнами буде повністю відновлено і ситуація із доставкою замовлень контрагентам стабілізується. За прогнозами, кілька місяців дохід від експорту молока та молочної продукції буде втрачено, а негативний економічний клімат в усьому світі після пандемії не дозволить швидко надолужити згаяне.

Крім того, представники багатьох великих компаній молочної галузі зазначають, що теперішня ситуація стала абсолютно несприятливою для просування нових товарів на як на внутрішньому ринку, так і за кордоном. Основна причина – люди не люблять експериментувати у нестабільний період і

віддають перевагу звичному способу життя. Саме тому запуск новинок в такий час – досить ризикована справа.

З огляду на пандемію COVID-19 поставки у значну кількість вітчизняних та іноземних шкіл і ресторанів, які отримували молочні продукти від виробників молока та кооперативів, були припинені. За рахунок цього ланцюг постачання молочної продукції був порушений.

Підприємства молочної галузі підтримують думку, що пандемія кардинально змінила життя людей і неухильно вплинула на споживчі тренди. Станом на сьогодні питання, що стосуються якості та безпечності продуктів харчування стали ще більш актуальні, а отже виникає гостра необхідність постійного інформування споживачів про умови виробництва та міри безпеки, які впроваджуються на підприємстві.

COVID-19 має значний вплив і на ціни на молоко. У світлі поточних тенденцій і невизначеності на ринку, обумовлених пандемією коронавірусу економісти виділяють два різних сценарії світових цін на молоко протягом 2021 року:

- «Паніка». Світова ціна на молоко буде рости в наступні місяці, але згодом відбудеться значне падіння за «надлишку пропозиції», викликане зниженням попиту. Двигуном цього стане уповільнення економічного зростання в усьому світі.

- «Продовольча безпека». Зростання світових цін на молоко в зв'язку з тим, що найбільші країни-виробники та експортери молочних продуктів будуть створювати власні запаси для підвищення внутрішньої продовольчої безпеки. Таким чином, менша кількість молочної продукції буде доступна на світовому ринку.

Загалом, попит на молочні продукти у світі достатньо знизився і передусім це пов'язано зі зниженням купівельної спроможності споживача. Через таке різке падіння попиту та неможливість повноцінної реалізації продукції на іноземних ринках, українські підприємства мають намір підвищувати ціни на молочну продукцію з метою уникнення власних збитків (при цьому ціни на складові компоненти молочної продукції також зросли, що спричинило підвищення собівартості у процесі виробництва).

Варто зазначити, що середній рівень закупівельних цін на молоко на початку 2021 року стрімко збільшувався. Шляхом зростання верхньої межі діапазон продовжує розширюватися і тепер становить 10,50-12 грн/кг. Молоко підсобних господарств також дорожчало – в січні 2021 року товар оцінювався в середньому 7 грн/кг без ПДВ [2].

Таким чином, можна стверджувати, що за весь період поширення пандемії попит і пропозиція на молоко зменшилися, величезний обсяг молока було скинуто, режим торгівлі молоком змінений, ринкові та сільськогосподарські ціни коливалися, шлях імпорту-експорту був перерваний, а звільнення робочої сили на фермах стали однією з проблем кризи молочної галузі. Пандемія COVID-19 є катастрофою, яка спричиняє соціальну та економічну кризу для виробників молочної продукції у всьому світі.

Влада багатьох країн світу обговорює шляхи відновлення економіки після пандемії, а також формує заходи щодо запобігання повторного карантину, який може мати згубний вплив для багатьох виробничих компаній. Зміни торгового законодавства, надання фінансової допомоги молочній галузі та фермерам, а також розширення шляху експорту - це заходи, які першочергово потрібно вжити органам державної влади для порятунку молочної галузі від кризи вірусу.

Підприємці не втрачають оптимізму та проявляють уміння пристосовуватися та «виживати» в умовах коронакризи. Зокрема, кожен намагається слідувати в роботі наступним пунктам [3]:

- переорієнтація відповідно до нових потреб суспільства – при динамічній зміні середовища споживачі швидко на це реагують і змінюють власні вимоги до продукту;

- кооперація бізнесу – створюється додаткова можливість малому та середньому бізнесу спільно працювати над розширенням клієнтської бази, рекламою продукції власного виробництва, створенням нових партнерств, появи нових ідей, напрямків співробітництва та розвитку проєктів;

- підтримка зв'язку зі споживачем – важливо донести інформацію про заходи безпеки, яких дотримуються на підприємстві, а також спонукати споживача підтримати справу.

Отже, незважаючи на досить нестабільну ситуацію на ринку в наш час, підприємствам важливо ретельно планувати власну експортну діяльність, прораховувати можливі ризики, вносити зміни у бізнес-план, відкривати для себе перспективні ринки, не зупинятися у впровадженні інновацій та вірити у сучасного споживача. Стратегічне планування та внесення коректив у експортну стратегію зможе допомогти підприємствам розширювати експортну діяльність та досягати успіхів за кордоном.

Література:

1. Державна служба статистики України: вебсайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 07.03.2021).

2. Зростання цін на молочну продукцію в Україні: вебсайт. URL: <https://agronews.ua/news/> (дата звернення: 07.03.2021).

3. Як жити далі в умовах пандемії: вебсайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/682/.pdf> (дата звернення: 07.03.2021).